

Список використаної літератури

1. Закувала зозуленька: Антологія української народної поетичної творчості. — К. : Дніпро, 1998. — 423 с.
2. Кобринська Н. Не ходи Грицю, на вечорниці / Н. Кобринська // Кобринська Н. Вибрані твори. — К. : Наук. думка, 1980. — 243 с.
3. Колесса Ф. Про вагу наукових дослідів над усною словесністю / Ф. Колесса // Колесса Ф. Фольклористичні праці. — К. : Наук. думка, 1970. — 212 с.
4. Левчик Н. Поезія М. П. Старицького : (жанрові та образно-стильові особливості) / Н. Левчик. — К. : Наук. думка, 1990. — 124 с.
5. Левчик Н. Традиційне й нове в стилі М. П. Старицького / Н. Левчик // Індивідуальні стилі

- українських письменників XIX — початку XX століття. — К. : Наук. думка, 1987. — С. 198—232.
6. Малишко А. Далекі орбіти : Вибрані твори / А. Малишко ; вступ. ст. В. О. Базилевський. — К. : Криниця, 2004. — 608 с.
7. Малишко А. Твори : в 5 т. / А. Малишко. — К. : Дніпро, 1986—1987. — Т. 2. — 1987—411с.
8. Старицький М. Твори : в 8 т. / М. Старицький. — К. : Дніпро, 1963—1965. — Т. 1. — 1963. — 368 с.
9. Шлапак Д. Полум'яний сурмач. Життя і творчість А. Малишка. — К. : Т-во «Знання» УРСР, 1982. — 48 с.

О. Н. КАПУРА

ФОЛЬКЛОРИЗМ ЛИРИЧЕСКОЙ ПОЭЗИИ МИХАИЛА СТАРИЦКОГО И АНДРЕЯ МАЛЫШКО

В статье охарактеризован феномен фольклористики в лирических произведениях выдающихся украинских писателей М. Старицкого и А. Малышко. Проанализированы поэтические произведения, где прослеживается процесс общения авторов с народнопоэтической творчеством.

Ключевые слова: фольклористика, фольклорные элементы, песня.

О. KAPURA

FOLKLORISM OF LYRIC POETRY BY MICHAEL STARITSKIY AND ANDRIY MALISHKO

Phenomenon of folklore in lyrical works of famous Ukrainian writers Starytskyi and Malyshka are examined in the article. Lyrical works with a strong folklore elements are analysed/

Keywords: folklorism, folk elements, song.

Стаття надійшла до редколегії 3.03.2014 р.

УДК 82.09(477)

М. В. КІРЯЧОК

ПЕРЕСТОРОГИ АПОКАЛІПСИСУ В РОМАНІ ЮРІЯ ЩЕРБАКА «ЧАС СМЕРТОХРИСТІВ»

Статтю присвячено виявленню й характеристиці есхатологічних пересторог у романі Юрія Щербака «Час смертохристів». Окреслено специфіку моделювання автором апокаліптичної картини майбутнього, де суспільно-політична криза в Україні, одвічне протистояння мегадержав, морально-етична деградація людства стають причинами загибелі цивілізації.

Ключові слова: апокаліпсис, есхатологічні перестороги, деградація, криза.

Роман Юрія Щербака «Час смертохристів: міражі 2077 року» – претендент на Шевченківську премію 2014 року, перша частина футуристичної діалогії про долю України наприкінці XXI ст. Автор, який тривалий час брав активну участь у політичному житті нашої держави, створює детально виписану картину її недалекого тривожного майбутнього, котре, однак, має безліч спільних рис з сучасною нам геополітичною ситуацією в Україні та світі.

Мета дослідження – літературно-критичний аналіз роману Юрія Щербака та детальна характеристика кінцесвітніх реалій, есхатоло-

гічних пересторог, що становлять основу змодельованого автором концепту світового апокаліпсису.

Критика одразу привертає увагу своєю поляристичністю: з одного боку – низка літературознавчих студій, котрі визнають твір актуальним, конче потрібним сучасному українському читачеві, називають текст колосальної сили пересторогою, що закликає людство замислитись уже сьогодні, аби утриматися від трагічних помилок у майбутньому [2; 6; 9; 11]; з іншого – гостра критика тексту, у якому, на думку літературознавців, під пафосною

ідейною «оболонкою», ховається низька естетична вартісність твору [5; 8].

Визначення жанрової специфіки роману також спричинило наукову полеміку. Так, Юрій Щербак називає «Час смертохристів» гострополітичним трилером і антиутопією [7], де за авантюрним сюжетом і фантастичною оповіддю криється тривога за долю України, що стоїть на краю апокаліптичної прірви. Антиутопічну жанрову природу твору відзначають і більшість критиків (М. Стріха, М. Слабошпицький, М. Ільницький). Однак, існують й інші думки. Наприклад, О. Гольник вважає «Час смертохристів» дистонією і відзначає, що ключ до розуміння природи роману криється саме в специфічній природі його жанру. Подекуди зустрічаємо такі жанрові дефініції, як гостросюжетний детектив, роман-пересторога, роман-пророцтво, політичний памфлет та ін.

Незважаючи на неоднозначність наукових відгуків, роман отримав безумовне схвалення читацької аудиторії, адже масштабність ідейного змісту автор майстерно виразив у динамічному сюжеті, насиченому яскравими характеристиками і політичними інтригами, загостреному нищівною критикою можновладців, релігійним фанатизмом, любовними переживаннями та неймовірним фантастичним «антуражем» світу майбутнього.

Уже сама назва твору викликає в читача есхатологічні асоціації, подальше ж занурення у текст переконує в тому, що сюжетне тло «Часу смертохристів» сповнене апокаліптичними передчуттями, натяками; навіть настрій, внутрішня напруга роману підштовхує реципієнта до думок про неминучий кінець зображуваного світу. Крім того, тенденція до руйнування і занепаду настільки глобальна, що охоплює практично всі сфери людського життя, унеможливаючи в такий спосіб виживання людини як виду.

Зауважимо, що сучасний літературний процес відзначається підвищеною увагою до кінцесвітньої проблематики, що, на думку Т. Гребенюк, «можна визначити як одну з ознак кризового, перехідного періоду соціального буття» [3, 288]. Реалії політичного й культурного життя нації, викликані нестабільним сьогоднішнім тривогою, творчо переосмислюються митцями слова і знаходять своє ви-

раження в різноманітних художніх формах. Дослідник О. Сосланд відзначає: «Історія людства, особливо новітня, здійснювала протягом усього свого шляху формування реально-подієвого метафоричного індексу для апокаліптичної творчості. Кількість соціально-історичних прототипів апокаліпсису неухильно збільшується з кожним тисячоліттям; так само інтенсивно зростає і їхня якість» [2]. Однак критик висловлює й думку про те, що актуальність есхатологічних передбачень пов'язана не стільки з реальними загрозами людському існуванню, скільки з популярністю текстів подібної тематики серед масового читача. Психологічне підґрунтя такої зацікавленості полягає в підсвідомому бажанні пережити страх перед смертю, викликаний вищою мірою есхатологічного напруження. Цим пояснюється той факт, що засоби масової інформації здебільшого акцентують увагу на різного роду катастрофах, катаклізмах, руйнуваннях, смертельних випадках, завдяки чому отримують високі рейтинги серед глядачів, а письменники-белетристи задля комерційного успіху звертаються до теми кінця світу в творах, зорієнтованих на задоволення смаків широких читацьких мас «у силу фіксованого ще З. Фрейдом потягу масового читача до художніх виявів Танатосу, що є, на рівні з Еросом, підсвідомою домінантою реципієнтської цікавості» [3, 293].

Щоправда, в українській літературі апокаліптичні мотиви притаманні не лише масовій, а й елітарній літературі (згадаймо романи «Воццек» Ю. Іздрика, «Щоденний жезл» Є. Пашковського та ін.). Окрім цього, саме поняття масової культури і літератури, зокрема в українському літературному процесі, не має чіткого визначення, так само відсутні чіткі критерії, за якими той чи інший мистецький твір можна було б схарактеризувати подібним чином. Тамара Гундорова зауважує: «Чимало сучасних українських критиків вважають, що масова культура є втіленням антиморальних і низько артистичних цінностей, які загрожують збереженню та розвитку органічної моделі, яка нібито лежить в основі національної української культури» [4, 66]. Іншими словами, масова література, щоби привернути увагу широкої читацької аудиторії, передусім розважає, а не служить високій

меті інтелектуального й морального розвитку суспільства. Однак і твори сучасних письменників-постмодерністів, що здебільшого претендують на ототожнення з серйозною «високою» літературою, часто називають літературою масовою, при цьому визначаючи постмодернізм як чужорідне і небезпечне для унікальної української ментальності явище. Така, створена під впливом європейських тенденцій, література, на думку деяких критиків (С. Квіт, О. Яровий), репрезентує західне, далеке від автентичного українського світобачення, а отже, задовольняє смаки «обраних», залишаючись закритою та малозрозумілою для більшості [4].

Роман «Час смертохристів», з огляду на вищесказане, неможливо, на наш погляд, обмежити рамками як масової літератури, так і постмодерністської інтелектуальної прози, адже йому притаманні й пригодницько-фантастичний сюжет, і динамічна яскрава оповідь, і глибока проблематика, і актуальність ідейного змісту, а також іронія, мовна гра, гротеск та ін. Усі ці складові й творять літературне тло, цікаве широкому колу читачів.

Головна сюжетна лінія роману – політична боротьба за владу і територію на планеті. Увесь світ зазнав істотних змін, пережив три глобальні війни, природні катаклізми, зміни клімату (наприклад, травневий Київ припорошено снігом) й режимів, і, зрештою, світове керівництво зосередилося в руках очільників декількох мегадержав: Конфедерації Держав Північної Америки (США, Канада, Мексика), Чорної Орди (Ісламо-Монгольське об'єднання, що включає територію знищеної Росії), Піднебесної народно-демократичної імперії (частина Азії). Україну ж багатолітня антинародна діяльність її керівництва приводить до критичної ситуації: тиск зовнішніх ворогів, відкрито ворожих і прихованих, що намагаються за будь-яку ціну заволодіти бажаним «ресурсом» – родючими землями, працьовитим народом, і, заручившись підтримкою можновладців всередині держави, поступово руйнують її суверенітет. Запобігти здійсненню цих намірів намагається головний герой – генерал Ігор Гайдук, людина, якій судилося змінити долю України. Повернувшись зі служби в Конфедерації Держав Північної Америки, він поринає в бурхливе й небезпечне життя

політичної верхівки України, намагається не лише врятувати країну від зовнішніх небезпек (агресивні наміри щодо повної узурпації влади й усіх українських земель з боку Чорної Орди), але й знайти правду в лабіринтах інтриг і підступних змов, створених лідерами держави.

Україна в 2077 році – Військово-Козацька Федеративна держава, яку очолює Гетьман Кузьма-Данило Махун. Щоправда, влада Махуна формальна, штучна, і кремезний чоловік з козацькими вусами насправді лише пішак, маріонетка в руках таємничого лялькаря (кримінального авторитета Сірого Князя). Як зауважує О. Гольник, «сам Махун є лише пародією на керівника держави. Він – артист. Ця схильність до акторства, причому низькопробної якості, що відлунює штучністю та робленістю, упадає в око уважному спостерігачеві» [2, 73]. Та й славетна козацька держава не стала основою для консолідації українського суспільства й підґрунтям державотворення, Козаччина виявляє себе лише в декораціях, що приховують реальний стан подій в Україні: всі землі розділено між різними кримінальними кланами й політичними силами, Київ – занедбаний, розкрадений, перенаселений, в історичному центрі якого збудовано Батий-град, де обговорюватиметься питання приєднання України до Чорної Орди. Зрозуміло, що кардинально змінити траєкторію руху всієї держави одній людині, навіть наділеній лідерськими і героїчними рисами, не під силу. Тож усі зусилля генерала Гайдук врятувати Україну виявилися марними. Розпочинається Четверта глобальна війна, фіналом якої стає ядерний вибух нищівної сили. Частина населення планети гине, а вцілілі мають призвичаїтись до первісного існування, позбавлені будь-яких сучасних засобів для виживання, поглинені страхом і темрявою.

Отже, кінцевим етапом розвитку суспільства, в якому панує безпринципність, жага до збагачення і безмежної влади, відсутність будь-якої моралі та гідності, нехтування цінністю людського життя, за задумом автора, може бути лише апокаліпсис. Однак, існує думка про те, що кінець світу може стати і поштовхом до народження нової, вдосконаленої цивілізації, що врахує помилки минулого, створить нову світову історію. Наприклад,

М. Бердяєв вважав: «Без ідеї історичного завершення немає сприйняття історії, тому що історія по суті – есхатологічна, тому що вона передбачає завершальний фінал, передбачає катастрофічне звернення, де починається якийсь новий світ, нова дійсність» [1, 26].

Вірогідно, подібного погляду дотримується й Ю. Щербак, не дарма з-поміж багатьох виступів учасників світового історичного конгресу, що відбувся через сто років після описуваних подій, автор зосереджує увагу читача на доповіді доктора Моше Вебера, який «детально проаналізував відчуття Апокаліпсису, що виникло у свідомості людей, його фізичні й психологічні причини. Внаслідок космічних вибухів і потужної накачки електромагнітних імпульсів, на землі вийшли з ладу всі засоби масової комунікації, обірвався радіо, телефонний, телевізійний, інтернетний зв'язок, назавжди було втрачено великі масиви електронної інформації. Почалася кількарічна інформаційна ніч людства, коли в темряву – в прямому і переносному смислі – були занурені континенти, авіаційний зв'язок між якими урвався. У цей період людство втратило понад два мільярди населення. Розпалися великі державні утворення, натомість почали виникати невеличкі, як у середні віки, місцеві громади людей, охоплених страхом кінця світу» [12, 466]. Та найважливіший висновок, проголошений Вебером, полягає в тому, що людство, опинившись на межі виживання, повернулося до прадавніх, ментально й генетично обумовлених почувань, тому не дивно, що «одним з головних масових настроїв, що сформувалися в ті роки, стало почуття гріха й страху перед гнівом Божим. Позбуваючись влади телевізійного колективного зомбування, люди відчули особисту відповідальність за свої вчинки, почали більш гостро розуміти межу між добродесним життям і гріхом» [12, 467].

Апокаліптичні мотиви в «Часі смертохристів» пов'язані не лише з глобальними політичними змінами у світі, але й з перетвореннями на рівні духовності та моралі, спричиненими антигуманною лінією поведінки влади в Україні. Так, Ю. Щербак створює детальний морально-етичний портрет українця майбутнього. У 2077 році суспільством, знехтуваним державними лідерами, керують примітивні бажання, що задовольняються будь-якою ці-

ною. Наприклад, на вулицях Києва, особливо поблизу шкіл та університетів, можна зустріти пересувні кабінки з написом «XENYA», де усі бажаючі можуть отримати інтимні послуги, а молоді навіть надається 50% знижка. Сама ж господарка мережі Ксеня (старезна бабця в коротенькій спідничці з пересадженим дівочим обличчям) визнана українською Богинею – уособленням всенародного свята, що відзначається на найвищому рівні.

Не меншою популярністю серед українців користуються інновації Івана Оврамовича Крейди, в образі якого яскраво втілено ідею нищівної влади капіталу над людською душею. Наприклад, Крейді, вихідцю з Полтавщини, спало на думку перетворити символ рідного краю – галушку – на синтетичний наркотик галуїн, котрий він широко розповсюджує серед молоді. Також йому належить так званий «канал поганих новин», де транслюють природні катастрофи, арешти, криваві бійки і навіть виконання смертних вироків (з метою профілактики). Незважаючи на усе це, канал користується неймовірною популярністю серед глядачів.

Як вирок суспільству споживачів-обивателів звучить відкриття професора Альфреда Вебера, котрий науково довів, що 80 відсотків населення світу є носіями вірусу, що розповсюджується у цифровому вигляді через телебачення (Television debility's virus) і «викликає психічне захворювання, до симптомокомплексу якого входять прогресуючий дебілізм, емоційна тупість і стан агресивної ненависті» [12, 447]. Подібна гіперболізація свідомо й зумовлена своєрідною авторською позицією стосовно реалій сучасного життя, черговим застереженням людству, натяком на його небезпечну пасивність і недалекоглядність.

У «Часі смертохристів» Ю. Щербак засобами гротеску й сатири виразно й чітко озвучує власні думки стосовно майбутнього України і світу. Наприклад, комічного ефекту автор досягає завдяки використанню власних назв політичних об'єднань й аббревіатур типу СУКА – Східно-Українська Комуністична Асоціація, УСРАН – Українська секція російської академії наук, УРОД – Україно-Російське об'єднання держав, МУДА(к) – марксистсько-українська демократична асоціація та ін., які «стають авторськими символами денаціоналізаційних процесів

сьогодення; разом із тим вони стають публіцистичним прийомом, бо, маючи негативну конотацію, спрямовані на формування в українських громадян неприйняття й обурення такими стратегіями розвитку нашої держави» [2, 76]. Відзначимо й назви найвідоміших творів носія гуманістичних ідей європейської науки А. Вебера «Імперський психоз Росії: дорога до краху», «Небезпечна психічна хвороба: криміналізація суспільств і держав», «Параноя політкоректності і загибель Європи», «Нові світові демони: психопатологія глобалізації» ілюструють реальні загрозливі тенденції, притаманні сучасному геополітичному середовищу планети.

Тривожним симптомом у романі звучить думка про занепад української ментальності, знищення національної ідентичності, обмеження нації у правах і свободах, що здавна були невід'ємною частиною вільного українського духу. Так, у 2077 році основою політики збереження етнічних особливостей українців стає створення Зон етнічної консолідації (ЗЕКів). Аббревіатура ЗЕК говорить сама за себе. Український народ стає заручником, кріпком на власній землі, у черговий раз відчувши силу обману, злочинного недбальства, несправедливості. Гнітючий стан зневіри й духовного занепаду українського суспільства ілюструють слова отця Івана: «Правда в тому, що в народі – величезний потенціал ненависті. ... Ненавидять усіх – багатіїв, олігархів, державу, гетьмана, ДерВар, євреїв, росіян, китайців, узбеків... Інколи відчай охоплює, коли стикаєшся зі стіною ненависті» [12, 183].

На цьому підґрунті набирає обертів рух смертохристів на чолі з отцем Калерієм (Сигізмунд Сансизбаєв), ідеологічним базисом якого є «вчення» про земну смерть Ісуса Христа та заперечення його воскресіння. Смертохристи заперечують існування Бога, визнають християнський спосіб світобачення архаїчним і проголошують концепцію новолюдей, наділених такими рисами:

- новолюдина вільна, адже Бог помер, а отже його заповіді, норми моралі, канони поведінки вже не мають сили;
- новолюдина має відстоювати своє право на життя засобами насильства й боротьби;
- новолюдина має право робити і говорити усе, що їй заманеться, задля досягнення своєї мети;

- новолюдина повинна жити легко і яскраво, не замислюючись над наслідками своїх дій, не боячись Божої кари за скоєні гріхи.

Примітивні, зрозумілі ідеологеми вчення смертохристів позбавляють людину від тягаря відповідальності, страху перед божою карою, притуплюють голос сумління. Тож українська нація, знесилена багатовіковим гнобленням, зневірена у власних лідерах та проголошуваних ними лозунгах, морально знищена злочинним ставленням влади до свого народу, радо пристає на такі умови, і рух, розпочатий як політична провокація, обертається потужним релігійним протистоянням смертохристів і воскресохристів (прихильників християнства). Однак цивілізоване суспільство не може триматися на засадах, що перетворюють людину на первісного звіра. Саме тому озлобленість, жорстокість, внутрішня деградація українського суспільства майбутнього стає очевидним фактом, можливо, визначальним фактором наближення апокаліптичного фіналу.

В інтерв'ю «Українській літературній газеті» Ю. Щербак говорить, що люди без моралі та совісті безумовно існували в усі часи, але в сучасному світі їх кількість аж надто велика. Тому важливим є й розуміння того, що катастрофічний духовний занепад України кінця XXI ст. – це наслідок регресивних процесів сьогодення. Отже, у романі «Час смертохристів» Юрій Щербак художньо реалізує свій прогноз стосовно можливого майбутнього України, створює викривальний портрет сьогодення, сповнений критикою українського суспільно-політичного ладу, звертається до внутрішнього відчуття свідомості й національної гідності кожного читача з єдиною метою – привернути увагу до регресивних занепадницьких процесів у суспільстві, до необхідності постійного контролю й глибокого аналізу будь-яких політичних рішень, закликає українців не бути сірою масою, «останніми українцями», а нарешті відчутти себе «першими» і спрямувати націю на шлях змін і боротьби за свою свободу і незалежність.

Список використаної літератури

1. Бердяев Н. Смысл истории / Н. Бердяев. — М. : Мысль, 1990. — 176 с.
2. Гольник О. Жанрова природа роману Ю. Щербак «Час смертохристів» / О. Гольник // Наукові записки. — Випуск 111. — Серія : Філологічні науки (літературознавство). — Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2012. — С. 69—80.

3. Гребенюк Т. В. Подія в художній системі сучасної української прози: морфологія, семіотика, рецепція: монографія / Т. В. Гребенюк. — Запоріжжя: Просвіта, 2010. — 424 с.
4. Гундорова Т. Післячорнобильська бібліотека. Український літературний постмодерн / Тамара Гундорова. — К.: Критика, 2005. — 264 с.
5. Дрозда А. Час смертохристів та помідори-вбивці [Електронний ресурс] / Андрій Дрозда // Режим доступу: <http://litakcent.com/2012/01/10/chas-smertokhrystiv-ta-pomidory-vbyvci/>
6. Ільницький М. Що було б, якби?.. Що буде, якщо?...: альтернативна історія Василя Кожелянка та антиутопія Юрія Щербака / М. Ільницький // Кур'єр Кривбасу. — 2012. — № 268—269—270. — С. 335—350.
7. Коскін В. Юрій Щербак: «Люди без моралі — це смертохристи» [Електронний ресурс] / В. Коскін // Режим доступу: <http://www.litgazeta.com.ua/node/1947>
8. Наріжна В. «Записки самашедшого смертохриста», або про диктатуру ідей у сучасній українській літературі [Електронний ресурс] / Вікторія Наріжна // Режим доступу: <http://historians.in.ua/index.php/avtorska-kolonka/151-viktoriia-narizhna-zapyskysamashedsheho-smertokhrysta-abo-pro-dyktaturu-idei-u-suchasni-ukrainskii-literaturi>
9. Слабошпицький М. Юрій Щербак. Час смертохристів: Міражі 2077 року [Електронний ресурс] / М. Слабошпицький // Режим доступу: <http://incognita.day.kiev.ua/yurij-shherbak-chas-smertokhrystiv-mirazhi-2077-roku.html>
10. Сосланд А. Апокаліпсис сьогодні [Електронний ресурс] / А. Сосланд // Режим доступу: http://www.ruthenia.ru/logos/number/2000_3/07.htm
11. Стріха М. Роман-пересторога Юрія Щербака «Час смертохристів» / Максим Стріха // Кур'єр Кривбасу. — 2011. — №262, 263. — С. 309—313.
12. Щербак Ю. Час смертохристів / Ю. Щербак. — К.: Ярославів вал, 2011. — 480 с.

М. В. КИРЯЧОК

ПРЕДОСТЕРЕЖЕНИЯ АПОКАЛИПСИСА

В РОМАНЕ ЮРИЯ ЩЕРБАКА «ВРЕМЯ СМЕРТОХРИСТОВ»

Стаття посвящена виявленню і характеристиці есхатологічних предостережень в романі Юрія Щербака «Время смертохристов». Прослідковано специфіку моделювання автором апокаліптичної картини майбутнього, в якому суспільно-політичний кризис, невмирує протиставлення мегадержав, морально-етическа деградація людства стають причинами загибелі цивілізації.

Ключевые слова: апокаліпсис, есхатологічні предостереження, деградація, кризис.

М. КИРЯЧОК

WARNING OF APOCALIPSE IN THE NOVEL

BY YURII SHCHERBAK «THE TIME OF DEATHCHRISTS»

The article is devoted to revelation and characterization of eschatological warnings in the novel «The Time of Deathchrists» by Yurii Shcherbak. The modeling of author's special apocalyptic vision of the future was observed, in which the social-political crisis, the never-ending confrontations of the most powerful countries, the moral-esthetic degradation of the humanity become the cause of civilization's collapse.

Key words: apocalypse, eschatological warnings, degradation, crisis.

Стаття надійшла до редколегії 14.02.2014 р.

УДК 821.111:82-31:82-6

Я. П. КРАВЧЕНКО

ТРАНСФОРМАЦІЯ ЖАНРОВОГО КАНОНУ ЕПІСТОЛЯРНОГО РОМАНУ В РАННІЙ ТВОРЧОСТІ ДЖ. ОСТЕН

Стаття присвячена малодослідженим аспектам ранньої творчості «першої леді» англійської літератури Дж. Остен. Встановлюється характер пародійно-полемічної трансформації прийомів просвітницького епістолярного роману в повісті Дж. Остен «Леді Сьюзен».

Ключові слова: епістолярний роман, Просвітництво, травестія, іронія, фарс.

З літературної спадщини Дж. Остен (1775–1817) у вітчизняному літературознавстві на сьогодні найбільш вивчені романи «Почуття і чутливість» («Sense and Sensibility», 1794), «Нортенгерське абатство» («Northanger Abbey», 1795), «Гордість і упередження» («Pride and Prejudice», 1797), «Менсфілд Парк» («Mansfield Park», 1813), «Емма» («Emma», 1815), «Докази розу-

му» («Persuasion», 1817). Різномасштабному аналізу романів «першої леді» англійської літератури присвячені сучасні дослідження О. Щепиної [10], О. Кудряшової [4], В. Івашової [3], К. Генієвої [2], Н. Михальської [5] та ін. Менш вивченою в українському літературознавстві залишається рання творчість Дж. Остен: перший досвід у жанрі роману «Любов і друж-